

Т. С. Лихачова
студ. I курсу
спеціальність «Право»
Науковий керівник: к.ю.н., доц. З. В. Кузнєцова

ЗМІСТ І СУТНІСТЬ ПРАВОВЛАДДЯ

Сьогодні правовладдя є явищем універсального характеру, однією з найголовніших умов безпечного людського співіснування. Але повернемося у далеке минуле.

Як відомо, поняття «право» з'явилося із появою першої людини на Землі. То були право на життя, свободу, власність, їжу – права, даровані нам Природою і Богом. Відомий мислитель Цицерон казав, що «Закон не був винайдений людиною...», а так як право, як казав Сергій Головатий, – найвищий закон, спільний для всіх віків, що виник ще до писаних законів і був даний нам природою, то жодна людина на Землі не може позбавити іншу тих природних прав [1]. В Україні про це свідчить ст. 21 II розділу Конституції України: усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними [3]. Також звертає на це увагу ст. 8 Конституції України – в Україні визнається і діє принцип верховенства права [3]. В Українській Конституції записано те, що англійці записали ще у 1215 р. у своїй Магній Карті. Вважається, що саме суспільство Середньовічної Англії дає витоки юридично-філософським ідеям стосовно правовладдя. Але продовжимо задля розуміння того, що люди народжені для справедливості, а вищою формою справедливості, як вважається, є право.

За мільйони років в цьому питанні нічого не змінилося. Сьогодні, коли у більшості країн світу, зокрема Європи, панує демократія, метою кожного політичного установалення являється забезпечення верховенства права над державою і людиною. То що ж таке «правовладдя»?

Термін «правовладдя» вперше був вживаний та введений в українську мову доктором юридичних наук, членом Венеційської комісії від України С. Головатим у його фундаментальному дослідженні проблематики верховенства права «Верховенство права: Монографія: У 3 кн.» (2006 р.), як відповідник англійського поняття «the rule of law» на заміну двослівного терміну «верховенство права».

Сьогодні правовладдя – це невід’ємна частина політичного життя будь-якої розвинутої демократичної країни; одне з трьох стрижневих принципів Ради Європи, цінностей, на яких сформувалася західна цивілізація – правдивої демократії, людських прав і самого правовладдя, що переплітаються та частково збігаються одне з одним.

Але до таких політичних принципів людство дійшло зовсім нещодавно. Згадаємо Давні часи – Єгипет, Давній Вавилон, Рим. Про жодну демократію не було й мови. Основну частину населення країн складали раби, що не мали жодних прав і свобод. Ці люди навіть не мали права розпоряджатися своїм власним життям самостійно. Їх обмінювали, продавали, катували, вбивали, не звертаючи уваги на те, що раб – така ж сама людина, як і його господар – з плоті і крові і він має свої бажання і мрії [2].

Слово демократія з’являється у Давній Греції в 594 р. до н. е. з приходом до влади царя Солона, що був висунений на місце правителя держави повсталими, незадоволеними політикою аристократів рабами. Так, завдяки реформам Солона життя в грецькому суспільстві покращилося, але люди все одно були розділені на класи.

Якщо ми глобально замислимося над питанням людських прав, забезпеченням їх захисту та виконання, ми прийдемо до неприємного висновку. Навіть сьогодні в багатьох країнах, зокрема в Україні хоч і прописані права людини і Конституція визнає і вважає діючим принцип верховенства права (ст.8 Конституції України), не всі люди є рівними між собою. Так, у наші часи право справді домінує над державою і люди не страждають від тиранії авторитаризму, як, наприклад в СРСР. Верховна Рада України, після проголошення незалежності країни, внесла зміни до кримінального кодексу України і смертна кара була вилучена, як покарання; така форма покарання, як заточення у ГУЛАГах також зникла. Але все ж таки, ми вважаємо, що сьогоднішнє українське суспільство не є повністю демократичним і права та інтереси багатіїв вважаються першочерговими, у порівнянні з потребами звичайних людей. Суспільство є диференційованим і це нормально, адже ніколи не було й не буде такого, що всі люди знаходяться на одній соціальній сходинці. Проте, кожен громадянин, чи просто людина, не зважаючи на походження, колір шкіри, матеріальне становище має певні права і свободи, які мають бути визнані. А держава, в свою чергу, повинна сприяти їх дотриманню та охороні.

Зараз ми знаходимося у тому положенні, коли країною правлять олігархи, що не замислюються над потребами, бажаннями простих людей (як у Давній Греції), і люди мовчать, але рано чи пізно все стане на свої місця і ми справді доб'ємося того, що принцип правовладдя перестане бути лише словом.

Як казав відомий англійський філософ Джон Локк: «...якщо довга низка зловживань, ухилянь, хитрувань, спрямованих на те саме, робить очевидним для народу, що за всім цим стоїть, і він не може не відчувати, під яким тягарем він опинився, і не може не бачити до чого все це прямує...», тоді «...немає нічого дивного в тім, що він зрештою повстане і спробує вкласти владу до рук того, хто зможе забезпечити йому досягнення мети, заради якої державну владу першопочатково було збудовано...». Тому спочатку люди повинні обрати собі правителів, які, в першу чергу, будуть мати той самий розум. І тільки тоді ми зможемо стверджувати, що наші закони – це джерело порядку на засадах справедливості і піклування про людей. Бо справжній закон – «це розум поза пристрастями і бажаннями» (гр. вчений Арістотель).

На нашу думку, правовладдя – це, у якомусь сенсі, відчуття свободи, усвідомлення того, що держава справді побудована для того, щоб покращити та урівноважити життя людей, а не навпаки. Тому ми вважаємо, що принцип правовладдя почне діяти лише після того, як ми зрозуміємо, що право – це справедливість, право – це розум і мудрість, яку треба використовувати свідомо і по совісті [4].

Список використаної літератури

1. Головатий С. П. Мірило Правовладдя. Коментар. Глосарій / С. П. Головатий [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/Mirylo_pravovladya.pdf. – Назва з екрана.
2. Резніков О. Принцип верховенства права і проблеми його забезпечення в Україні [Текст]/ О. Резніков, О. Вінгловська // Юридичний вісник України. – 2011. – № 26 (834). – С. 24-27.
3. Конституція України від 28 червня 1996 р. з наст. змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. – Назва з екрана.
4. Головатий С. П. Правовладдя як невідокремна частина політичної та правничої культури / С.П.Головатий [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.youtube.com/watch?v=6UtAh_jmd7o. – Назва з екрана.